

Terezínská iniciativa 49

ČASOPIS MEZINÁRODNÍHO SDRUŽENÍ

listopad 2009

**MY JSME TO
NEVZDALI**
Příběhy 20. století

Součástí výstavy na Hradčanském náměstí
byl železniční vagon, kterým odjízděli židé
do koncentračních táborů.

Více na straně 19.

Tradiční setkání k výročí zahájení transportů

U pamětní desky u Parkhotelu jsme položili kytici

Na Židovském hřbitově na Vinohradech

Chvilími přšelo a chvilími sněžilo. Zato mrazivý vítr foukal nepřetržitě, když se nás několik málo sešlo 15. října u pamětní desky na zdi Parkhotelu v Praze, abychom uctili památku našich příbuzných a přátel, kteří tady, nedaleko někdejšího Radiopaláce, zahájili před šedesáti osmi lety krutou a strastiplnou cestu, z níž se mnozí, které opustilo štěstí, již nikdy nevrátili.

K pamětní desce jsme položili květiny a chvíli setrvali v tiché úctě k zemřelým. Pak jsme tramvají odjeli na Židovský hřbitov na Vinohradech, kde jsme u pamětního kamene položili další kytici lodžským, a značně promrzlí a mokří došli k nedalekému Domovu sociální péče na Hagiboru.

Tam se od 15 hodin konalo pietní shromáždění, které zahájila předsedkyně Terezínské iniciativy Dagmar Lieblová.

-mist-

Vzpomínkové odpoledne zahájila Dagmar Lieblová

Vzpomínkové odpoledne na Hagiboru

Po mnoho let jsme se 16. října scházeli u pamětní desky u Parkhotelu, poblíž někdejšího shromaždiště v Radiopaláci, odkud odcházely transporty z Prahy - první z nich právě 16. 10. 1941.

Jenže toto místo je velice hlučné, obklopené pražskou dopravou, není slyšet ani slovo, a jak stárneme, je už potíží, že si nelze sednout, a také počasí v říjnu bývá už často nevlídné. Proto tam 16. 10. (letos o den dřív) jenom tiše položíme kytici, snad aspoň někoho z kolemjdoucích na pomníček upozorní.

Od loňska se proto členové TI u příležitosti tohoto dne setkávají na vzpomínkovém odpoledni s krátkým programem a modlitbou v příjemném společenském sálku na Hagiboru.

Program jsme pečlivě naplánovali, i když pak proběhl trochu jinak, než jsme si představovali. Mnozí z nás chodí do různých škol a věnují se práci s mládeží, a tak jsme chtěli na

filmu, který připravili patnáctiletí studenti, členům Terezínské iniciativy ukázat, jak taková návštěva pamětníka ve škole vypadá. Ve filmu spolu s Lízou Herrmannovou vystupovala i Helga Hošková. Jiří Hošek, její syn, se nabídl, že film promítne, ač měl velice naspěch.

Začátek měl být ve 3 hodiny odpoledne. Když jsem však přišla o 15 minut dřív, bylo v sálku už dost lidí a jeden přes druhého právě obraceli křesílka čelem vzad. Sál má totiž nad podíem stropní okno, a tak by na plátně nebylo nic vidět. Netušili jsme, že stačí zmáčknout jeden vypínač a strop se zatmí. Aparatura navíc obsadila několik křesílek a ta pak chyběla dalším příchozím. Takže před zahájením bylo ovzduší poněkud chaotické a hektické. Proto jsme program trochu přehodili a proti původní představě nechali nejdříve proběhnout film. (Asi jsme se neuvedli právě nejlépe našim mladým hostům z Lauderových škol, když vzpomínková tryzna začala takovýmto mumrajem.)

Michaela Vidláková přednesla báseň Ilsy Weberové

„Mrtvý z transportu“. Poté se rabín Koller pomodlil za mrtvé a tryznu uzavřela tklivá melodie modlitby ke Dni smíření v podání pana Petera.

Následovala možnost si mezi sebou popovídat při šálku kávy nebo čaje a zákuscích, než jsme se zase rozešli do svých domovů.

(MV)

Foto: Michal Stránský

S rabínem Kollerem jsme se pomodlili

Tryznu uzavřela tklivá melodie ke Dni smíření v podání pana Petera

Ilse Weberová **Mrtvý z transportu**

**Přeložili Zdena Bratršovská,
František Hrdlička**

Neznám tě, ty zde, zesnulý,
náhoda k tobě přivedla mne.
Vidím tvé řídké vlasy, přilnuly
k tvé tváři tiché, odevzdané.

Tvé jméno nikde nevidím,
jen číslo z transportu je klíčem.
Stuha s ním krk ti ovíjí
a hlásá - 630.

Vzali ti jméno, vlast, jsi sám,
zametli pilně všechny stopy,
tělo je tady, srdce tam,
mrtvý jsi do kasáren vstoupil.

Cosí mne nutí pojednou,
abych mdlou ruku do své vzala
a prsty jemně, s pietou
tvé chladné čelo polaskala.

Jak smutný, těžký byl ten den,
kdy z domova tě vypudili.
I v smrti byl jsi opuštěn,
daleko od svých blízkých, milých.

Kde asi jsou? Je velký svět.
Uzdravil by ses doma možná.
Spi, bratře Bezejmenný, teď,
v smrti jsi přítelkyni poznal.

Tvůj skon je sice bolestný
pro ty, co kdesi čekali tě,
před trýzní tě však ochrání
zahrada mrtvých, místo skryté.

Hladím tě, ty zde, zesnulý,
je dobře, že ti neublíží.
Spočívej v klidu. Slibuji,
že z paměti mi nevymizíš!

(Z knihy Ilse Weberové: Nedokončené verše)

VZPOMÍNKA NA TRANSPORTY DO NISKA

Ve dnech 14. a 15. října 2009 si občané Ostravy připomněli sedmdesáté výročí historicky prvních transportů židů a jejich zavlčení do Polska. Tomuto výročí byla letos v Ostravě věnována mimořádná pozornost magistrátu, akademické obce, Židovské obce i Českého svazu bojovníků za svobodu. První den se na Ostravské univerzitě konala mezinárodní vědecká konference, na níž vystoupili význační historici, kteří se tímto tématem zabývají. O den později se uskutečnila obdobná konference pro studenty, rozšířená o vynikající přednášku doc. Ludmily Nesládkové, zabývající se vývojem židovské komunity v regionu.

Hlavní vzpomínkové akce se odehrály 15. října, kdy byl za účasti představitelů města a dalších organizací u hlavního nádraží v Ostravě-Přívoze, odkud transporty odjížděly, odhalen působivý památník. Ostravský primátor Ing. Petr Kajnar vyzvedl mimořádný podíl židů na rozvoji města, jeho ekonomiky a kultury. Za Federaci židovských obcí promluvil její předseda Jiří Daníček. Předseda městského výboru ČSBS, voják Svobodovy armády plk. Končický, jmenovitě vzpomněl své židovské spolubojovníky z Ostravy a velice potěšil paní Michal Efrat (Evelínu Schlachetovou) z Izraele, když připomněl i jejího otce. Za Terezínskou iniciativu promluvil Luděk Eliáš.

Hlavním tématem vědecké konference v Ostravě byly transporty do polského Niska nad Sanem. Před sedmdesáti lety, 18. října 1939, tam bylo z Moravské Ostravy deportováno téměř tisíc židovských mužů. Byl to první evropský transport židů odvezených z jejich domovů do neznámého místa v Polsku. A také první transport českých židů. Vlak vezl kromě lidí i několik vagonů stavebního materiálu a nářadí pro výstavbu tábora.

Druhý ostravský transport následoval 26. října večer a bylo v něm čtyři sta mužů, většinou polských židů vězněných již předtím v Brně, dále židovští uprchlíci z Rakouska a Německa a ostravští židé, kterým se podařilo vyhnout se prvnímu transportu. Vlak byl v Katovicích připojen k jinému transportu, v němž jelo asi tisíc židů z Horního Slezska a Těšínska. Týž den byl vypraven také transport z Vídně se sedmi sty rakouskými židů.

Třetí transport z Ostravy vezl v deseti nákladních vagonech 322 vězňů, vět-

Odhalení nového památníku před ostravským nádražím.

Foto: Aleš Honus, Deník Právo

šinou z Prahy. Byli to převážně židé polského původu, kteří byli již delší dobu v policejní vazbě. Vlak vyjel z Ostravy 1. listopadu, ale do Niska nedorazil, rozvodněný San strhl most a vlak byl odkloněn do Sosnowce v Horním Slezsku, kde byl pro vězně zřízen provizorní koncentrační tábor. Muži měli být dodatečně dopraveni do Niska, ale k tomu už nedošlo.

Celkem bylo deportováno do Niska asi pět tisíc mužů, ale v táboře zřízeném v obci Zarzecze u Niska nad Sanem jich zůstalo jen asi pět set, zejména stavební odborníci, lékaři a řemeslníci důležití pro stavební provoz. Většina z nich patřila k prvnímu ostravskému transportu a z nich bylo asi tři sta mužů z českých zemí a dvě stě z Rakouska. Ti pak postavili vězeňské baráky, skladiště, hospodářské budovy a velitelský objekt pro táborové strážce.

Zbývající více než čtyři tisíce vězňů vyhnaly strážce SS na sever k Lublinu a k nové východní hranici Říše se Sovětským svazem, kde byli ponecháni svému osudu. Část z nich se pokusila o ilegální

Modlitba vrchního rabína Karola Sidona

přechod do Sovětského svazu. Mnohým se to podařilo, ale od června 1940 byli spolu s místními obyvateli deportováni na Sibiř. Jiní byli zatčeni hned po přechodu hranice a odsouzeni k několika letům pobytu v trestních pracovních táborech, někteří byli uvězněni jako špioni a nepřátelé sovětského režimu. Pobyt v gulagu znamenal zejména pro starší a nemocné muže téměř jistou smrt. Z ostravských transportů se díky amnestii dostalo z gulagů jen asi 350 židů, kteří se v roce 1942 přihlásili do česko-

slovenské jednotky v SSSR. Čekali je těžké boje na východní frontě, návratu se jich dožilo 123.

V březnu 1940 rozhodlo velitelství SS a policie v Krakově o zastavení stavby tábora a jeho zrušení, zbylí vězni mohli odejít. Vydali se na cestu domů. Do Ostravy se vrátilo tři sta mužů, avšak v roce 1942 byli spolu s ostatními židy zařazeni do transportů do Terezína a dál, většinou do Osvětimi, popřípadě dalších táborů.

Počátkem roku 1940 byl rozpuštěn i tábor Sosnowiec, kde byli vězněni účastníci třetího ostravského transportu.

Asi šedesát polských vězňů bylo propuštěno a mohli se vrátit k rodinám, zbývajících dvě stě padesát bylo deportováno na Slovensko do tábora Vyhňe.

Převážná většina z pěti tisíc židovských mužů z ostravských transportů zahynula.

Duchovní vzpomínkou bylo shromáždění u památníku v podobě kamenné menory na bývalém židovském hřbitově, kde se za mrtvé pomodlil vrchní zemský rabín Karol Sidon, který s před-

sedou Federace židovských obcí Jiřím Daníčkem položili k pomníku věnec, což učinila také náměstkyně severočeského hejtmána Ing. Věra Palkovská. Za ostravské rodáky žijící v Izraeli promluvil Petr Erben a Michal Efrat.

Program byl ukončen koncertem židovské hudby v Ostravě pod vedením doc. Tomáše Novotného, vedoucího skupiny ADASCH.

Anna Lorencová, Věra Andrysíková

Historické údaje zpracovány podle publikace M. Boráka Transporty do Niska nad Sanem (1939-1940)

Účastníci vědecké konference: M. Salomonovič, prof. Novotný, V. Andrysíková, A. Lorencová (zleva)

Obě zástupkyně Terezínské iniciativy na konferenci a zároveň autorky této reportáže

Dopis z Austrálie

(Při hledání některého z žijících účastníků transportů do Niska našli pořadatelé už jen jediného, je jím polský občan žijící nyní v Austrálii. Zveřejňujeme překlad polského textu, který na konferenci přečetl člen Terezínské iniciativy, herec Luděk Eliáš.)

Nedávno jsem se od pana prof. Mečislava Boráka dozvěděl, že letos v říjnu se bude na Ostravské univerzitě konat vědecké symposium věnované 70. výročí prvních hromadných transportů Židů do Niska. Tento úmysl se zrodil v hlavě Adolfa Eichmanna, který se také osobně chopil organizace transportu. Ke svému údivu jsem se také dozvěděl, že jsem patrně posledním žijícím účastníkem onoho transportu, který vyjel z Ostravy 26. října 1939. Eichmannův plán zahrnoval v první fázi pouze deportaci židovských mužů ve věku od šestnácti do šedesáti let. Jako šestnáctiletý kluk jsem patřil do skupiny těch nejmladších, což do jisté míry vysvětluje skutečnost, že tady pořád ještě setrvávám. Vědomí, že jsem jakýmsi „posledním Mohykánem“ oně historické události ve mně vzbuzuje dvojznačné pocity. Je mi smutno, že všichni ostatní už odešli, a zároveň děkuji Všemohoucímu za svůj dlouhý, teď tak šťastný život. Opravdu mne velice těší, že tolik vědců, jako jste vy, vážené paní a pánové, se zabýváte zkoumáním a uchováním oněch tragických událostí dějin lidstva. Je to úkol prvořadého významu, kdyby tyto události upadly do zapomenutí, posloužilo by to těm, co by chtěli znovu postrčit svět na okraj propasti. A jak víme, takové síly pořád ještě existují.

Dovoluji si využít této příležitosti, abych se s vámi krátce podělil o své myšlenky a závěry, jež jsem učinil po prožití této první deportace, celé války a svých osmdesáti šesti let. Byl jsem třikrát zbaven střechy nad hlavou, vytržen z normálního života, a pokaždé to bylo vinou státních úřadů v podmínkách totalitních režimů. Po deportaci do Niska, útěku z tábora a ilegálním přechodu německo-sovětské demarkační linie, jsem se ocitl jako uprchlík ve Lvově. Uplynulo sotva půl roku, když mne jedné noci vytáhli příslušníci NKVD z domu a poslali do pracovního tábora na Sibiř. V roce 1945 jsem se s polskou armádou vrátil domů, ukončil studia, pracoval a založil rodinu. V roce 1967, v důsledku známé polské antisemitské akce, jsem byl označen za „sionistu“ - nepřítele lidu, člena páté kolony. Byl jsem zbaven možnosti existence a přinucen opustit v roce 1968 svou rodnou zem. ►

Ve všech třech uvedených případech chyběly jakékoli právní důvody nebo soudní rozhodnutí, které by omezení mé svobody opodstatňovaly. A ve všech těchto případech byly u moci tytéž politické systémy, totalitní režimy.

Dovolte mi ještě několik slov na téma hodnocení lidského konání. V této oblasti se bohužel stále ještě setkáváme s chybnou a škodlivou klasifikací. Dosti povšechně se označují celé národy jako dobré či špatné, namísto toho, aby se hodnotily nikoli národy, ale lidé. V každém národě na této planetě najdete různé lidi - právě tak dobré jako špatné, ty je třeba hodnotit, nikoli celé národy, jak to mnohdy primitivně činíme. Nacistické Německo rozpoutalo strašlivou válku, již padly za obětí desítky milionů lidí, včetně asi šesti milionů Židů. Avšak po pádu Berlína v roce 1945 vyšlo z ruin města několik tisíc - asi čtyři nebo pět tisíc - Židů! Kdo jim pomohl přežít ta hrozná léta? Bez pomoci jejich německých spoluobčanů by to samozřejmě nebylo možné. Německou okupaci přežilo také asi padesát až šedesát tisíc Židů ukrývaných Poláky, kteří to činili s ohrožením vlastních životů a životů svých rodin. Ve známém háji Památníku Jad Vašem v Jeruzalémě najdeme na třetině pamětních stromků polská jména, jména „Spravedlivých“ Poláků. A stejně tak je známo, že existovali polští policisté a udavači, kteří Židy doslova lovíli, aby je vydali do rukou gestapa. Známy polský vědec, humanista a bývalý vězeň vyhlazovacího tábora Auschwitz, profesor Bartoszewski, správně připomenul: „Kdo zachrání jeden lidský život, zachrání celý svět.“

Z dalekého australského světadílu vám posílám, vážené paní a pánové, přání plodného jednání a všeho nejlepšího ve vaší užitečné a záslužné činnosti. Se srdečnými pozdravy a projevy hluboké úcty.

Otto Winecki-Windholz, Melbourne, srpen 2009

Deska obětím holocaustu a oslavy 90. výročí českého gymnázia v Jihlavě

*V sobotu 19. září 2009
slavilo jihlavské
gymnázium devadesáté
výročí svého založení
za široké účasti
bývalých učitelů,
studentů a veřejnosti.
Při této příležitosti byla
také odhalena pamětní
deska třiaosmdesáti
studentům – obětím
holocaustu a dalším
obětím nacismu. Mezi
ně patřili i příslušníci
zahraničních armád,
popravených při
ústupu německé
armády.*

Myšlenka zřídit tuto desku se zrodila v červnu minulého roku při pravidelném setkání naší třídy, na kterém vždy vzpomínáme na naše zahynulé spolužáky. Obrátili jsme se s tímto námětem na ředitele jihlavského gymnázia p. Paulise a setkali jsme se s pochopením. Pak nastalo roční usilovné jednání s předsedou ŽO Brno p. Ing. Friedem. ŽO se stala garantem celé akce. Dále jsme jednali s Nadačním fondem obětí holocaustu a jeho ředitelkou Mgr. M. Malou, s primátorem Ing. Vymazalem a pí PhDr. Kusou, vedoucí odboru kultury kraje Vysočina i s pracovníky odboru školství téhož úřadu.

Odhalení desky se ujal spolu se mnou hejtman kraje Vysočina MUDr. Běhounek.

V krátkém projevu jsem poděkoval všem, kteří se na vzniku desky podíleli. Zejména archiváři Ladislavu Vilímkovi a doc. PhDr. Jiřímu Rambouskovi, kteří zpracovali soubory obětí uvedených na této desce.

André Spitzer

Foto: Jihlavské listy

Židé v odboji

Již dříve jsme se seznámili ve sborníku, vydaném po konferenci historiků a pamětníků o židech v odboji, s jejich pracemi. Teď se nám dostala do rukou německá kniha na toto téma, která na český sborník navazuje. Kniha má název *Tschechische und slowakische Juden im Widerstand 1938-1945*, vydalo ji nakladatelství Metropol v Berlíně s přispěním Česko-německého fondu budoucnosti. Její autoři Jiří Kosta, Jaroslava Milotová a Zlatica Zudová-Lešková ji prezentovali 28. 4. 2009 v Goethe-Institutu v Praze.

První část je věnována účasti židů v českém odboji na území tehdejšího protektorátu Čechy a Morava.

Druhá část, uvedená Jaroslavou Milotovou, pojednává o formách rezistence terezínských vězňů. Známý jsou různé kulturní aktivity, které udržovaly mentální odolnost, solidaritu a pomáhaly překonávat pocity izolace a bezmocnosti. V Terezíně však byli i lidé činí již v protektorátních ilegálních odbojových skupinách, a ti chtěli i ve změněných podmínkách pokračovat. Hledali spojení s protektorátním podzemím, připravovali se na případné povstání apod. Nebylo však v silách terezínské organizace zabránit deportacím do Osvětimi, zejména po říjnových transportech v roce 1944, které záměrně zbavily ghetto zvláště mladých mužů. Tuto situaci rozebírá podrobně ve své práci Mirek Kárný. Jemu a také Miloši Hájkovi vyjadřuje své ocenění a vděk v publikaci, ale také při prezentaci Miloš Pick.

Třetí oddíl shrnuje podíl a formy odporu vězňů v různých koncentračních táborech nacistické říše.

O odboji židů ve „Slovenskom štátě“ píše Zlatica Zudová-Lešková a další autoři.

Velká pozornost je pak věnována vojenské službě židů v zahraniční armádě Československé republiky nebo v partyzánských uskupeních. Jak míní Jiří Kosta, tato kniha sice pozdě, ale přece zaplňuje mezeru v literatuře o odboji proti Třetí říši a to je velkou zásluhou jejích autorů a vydavatelů.

Foto: Jana Dubová

Eva Štichová

Do 28. října 2009 byla také možnost uvidět v Jeruzalémské synagoze výstavu, která s bádáním a zveřejňováním faktů o židovském odboji souvisí. Byly tu vystaveny dokumenty, fotografie a údaje doplňující znalosti o daném tématu.

Málo doceněný význam má i výstava, kterou uspořádala Česká republika ve svém kulturním středisku ve Vídni a která seznamuje a patřičně oceňuje odbojovou činnost občanů Československa německé národnosti, kteří se postavili proti Henleinovi a Hitlerovi. Škoda, že je o ní jen málo informací.

Tak se alespoň opožděně dostávají poznatky o této součásti protinacistického boje do povědomí zájemců.

Portrét Ilse Weberové

Mnozí z nás snad ještě pamatují na pěkný kulturní večer na půdě v Terezíně, kde nás němečtí umělci seznámili s pozoruhodnou poezií a dojemnými dopisy Ilse Weberové synovi. Nyní vychází její pozůstalost knižně v Mnichově, v nakladatelství Carl Hauser.

Ilse Weberová se narodila v roce 1903 v Ostravě-Vítkovicích. Jí a jejímu manželovi se podařilo dostat staršího

syna Hanuše včas do Anglie (později odešel do Švédska), zatímco Weberovi s mladším synem Tomášem byli r. 1942 deportováni do Terezína. Ilse tam pracovala jako sestra v nemocnici na dětském oddělení a napsala tam pro své svěřence kolem šedesáti básní a písní. Ve volných chvílích psala dopisy staršímu synovi do vzdáleného exilu, které se mu ovšem dostaly do rukou až po skončení válce. Její manžel, který přežil, dokázal Ilsino dílo včas v Terezíně zabezpečit a po osvobození vyzvednout. Matka spolu se synem Tomášem skončila v říjnu 1944 v plynové komoře v Osvětimi-Birkenau.

Ulrika Migdal posléze práce Ilse Weberové shromáždila, zdokumentovala, doplnila fotografiemi a svědectvím několika vězňů a nyní v knize o 352 stránkách vydala.

Opožděný pohled do intimního života pisatelky ukazuje citlivou, jemnou duši této ušlechtilé ženy.

Konečně se dočkaly Ilsiny německy psané verše vydání v češtině.

Přeložili je: Zlata Kufnerová, Zdena Bratřovská, Věra Koubová a František Hrdlička. Vyšly jako sborníček s přispěním Česko - německého Fondu budoucnosti, s předmluvou Hanuše Webera, Ilsina syna. Přibližuje nám rodinný život Weberů, něžně vzpomíná zvláště na mladšího bratra Tomáše a na matku. Cituje také z jejích dopisů, plných projevů zklamání a tísně, jak je prožívala těsně po mnichovské kapitulaci a pak před deportací. V dopise přítelkyni například píše: „Můžeš pochopit, že se dívám jinam, když potkávám bývalé německé přítelkyně? Hnuší se mi, stydím se za ně. Většina lidí, které jsem milovala, mne naprosto zklamala. Jen málo je těch, kteří projeví lidskost a slušnost.“ Básně jsou většinou výrazem smutku a zoufalství, ale také výzvy k vzájemné podpoře a lásky k dětem.

Jak říká její syn v závěru své předmluvy: „Ilse přetavila statistiku holocaustu do lidských osudů.“

Vernisáž k 80. narozeninám Helgy Hoškové-Weissové

Helga Hošková se synem Jiřím

Ve středu 14. října se v Galerii Roberta Guttmana konala vernisáž výstavy nazvané jednoduše a prostě *Helga Hošková-Weissová - Obrazy a kresby*.

Výstavu zahájil PhDr. Leo Pavlát, ředitel Židovského muzea Praha a úvodní slovo přednesl kurátor výstavy PhDr. Arno Pařík:

„Helga Hošková není pouze malířkou a grafičkou, ale jak všichni víme, také jedním z terezínských dětí, jedním z těch velmi mála, která přežila. Svůj talent poprvé prokázala již tehdy, před více než 65 lety, když jako dvanácti až čtrnáctiletá kreslila v Terezíně své drobné kresby, které jsou dnes známy po celém světě.

Po válce Helga Hošková studovala na Státní grafické škole a poté na Vysoké škole umělecko-průmyslové v ateliéru Emila Filly a Aloise Fišárka. Její první velkou prací byl na počátku šedesátých let početný cyklus rozměrných silně expresivních obrazů na motivy z koncentračních táborů, který nazvala „Kal-

PhDr. Arno Pařík

várie“ a který byl vystavován v Praze a v Domažlicích v roce 1963.

V roce 1965 potkalo Helgu Hoškovou, jak sama říká, „jedno z největších

šťěstí jejího života,“ když získala studijní stipendium do Izraele. Strávila tam tři měsíce v umělecké kolonii Ein Hod u Haify a procestovala celou zemi, jejíž krajina a lidé na ni silně zapůsobili - její plátna se poprvé rozzářila jasnými barvami a ožila dynamickými liniemi. Po návratu zpracovala své studie a vzpomínky v cyklu obrazů biblických krajin a figurálních motivů ze světa ortodoxních Židů, který vystavila na jaře 1968 pod názvem „Obrázky z putování po Svaté zemi“ v zimní modlitebně zde, ve Španělské synagoze. Její obrazy začaly vzbuzovat pozornost, byla vyzvána k několika výstavám v zahraničí, které se však v důsledku okupace Československa v srpnu 1968 již neuskutečnily.

V následujících letech se Helga Hošková uchýlila do soukromí, věnovala se pedagogické činnosti a na několik let přestala vůbec malovat. Věnovala se tehdy více grafické práci, mj. vytvořila řadu obálek Židovské ročenky, vydávané tehdy Rudolfem Iltisem. Teprve

koncem sedmdesátých let vznikají nové, tentokrát nefigurativní obrazy s motivy zkázy, vyvrácených kořenů a zraněné země, jejichž sérii pojmenovala „Katastrofy“. K malování se definitivně vrátila až v 80. letech sérií tradičních židovských motivů, ke kterým se vrací i v současnosti.

Po listopadu 1989 Helga vystavovala mnohokrát doma i v zahraničí, v roce 1991 např. v Židovském muzeu na galerii Klausové synagogy a v roce 1993 v Památníku Terezín. Její díla byla zařazena do putovní výstavy po Spojených státech, kde byla její tvorba oceněna udělením čestného doktorátu na Massachusetts College of Art v Bostonu. O jejích kresbách z Terezína byla vydána monografie a o jejím životě natočen dokument České televize. Helga Hošková se však nevěnuje pouze svým obrazům - přes pokročilý věk se jako jedna z přeživších často setkává s mládeží doma i v zahraničí a podílí se tak na její výchově k demokracii a toleranci.

Helga Hošková totiž nikdy neusilovala pouze o umělecký úspěch, ani se příliš nevěnovala uměleckému novátorství, ale snažila se malovat pouze věci, ke kterým má nějaký osobní vztah, které jí, jak sama říká „leží nejvíce na srdci...“ A právě tato úzká souvislost jejích obrazů s jejím životem je snad nejpozoruhodnější vlastností její tvorby. Zůstala věrná zkušenosti svého dětství a malovala s myšlenkou na svého otce i na své kamarádky, které neměly to štěstí jako ona a které se z Terezína nikdy nevrátily. A tak ačkoli prožila větší část svého života v dobách, které židovským tématům nijak nepřály, nakonec zjišťujeme, že většina jejích obrazů s židovským životem a historií vždy nějak souvisí. Jako by se stále vracela k počátkům svého malování v Terezíně, jako by stále malovala jediný obraz. A skutečně, její poslední obrazy, které můžete poprvé vidět na této výstavě, jdou s těmi nejstaršími velmi dobře dohromady, i když užívají jiných prostředků a vypadají docela jinak. A právě tato vnitřní kontinuita její tvorby si zaslouží své ocenění, protože není vůbec samozřejmá.

Jako uznání za její celoživotní dílo byla Helze Hoškové nedávno udělena Medaile Josefa Hlávky. Blahopřejeme jí k tomuto významnému ocenění a do dalších let jí přejeme hodně zdraví a nových obrazů: *Ad mea veesrim šana!*“

Součástí vernisáže bylo i hudební vystoupení jejího syna Jiřího Hoška. Největší potlesk četného publika vzbudila v jeho provedení *Mein Yiddische Mame*.

-mist-

Foto: Michal Stránský

GRATULUJEME

Helze Hoškové-Weissové, která převzala 28. října u příležitosti jedenadevadesátiletého výročí vzniku československého státu z rukou prezidenta republiky Medaili Za zásluhy 1. stupně.

Václav Klaus jí udělil vyznamenání za veřejné vystupování proti rasismu a antisemitismu a za podporu myšlenky tolerance.

Předsednictvo TI

Jméno mladého muže, kterého vám dnes představíme, jistě znáte. Lukáš Příbyl je autorem pozoruhodných filmů, které jsou uváděny pod společným názvem Zapomenuté transporty. Vedou diváky do vzdálených míst v Lotyšsku, Bělorusku, Estonsku a Polsku a seznamují jak s osudy vězněných českých židů, tak i s osobnostmi, které o nich vyprávějí. - Seznámení s osobností jejich tvůrce, s jeho motivací, postupy a zkušenostmi, se nedalo odolat.

Řekněte nám, prosím, něco o sobě.

Narodil jsem se v roce 1973 v Ostravě, kde naše rodina žila. Ještě mi nebylo osmnáct, když jsem odjel do Ameriky, kde jsem dokončil poslední ročník střední školy a přešel na Brandeisovu univerzitu. Studoval jsem politologii a obor blízkovýchodní a židovská studia, ale už tehdy mě zajímala židovská historie. Pak jsem se na čas vrátil do Čech a trochu cestoval po světě, pak jsem znovu odjel do Ameriky, na Kolumbijskou univerzitu, kde jsem studoval lidská práva a mezinárodní vztahy. Ve studiu historie jsem pokračoval na Středoevropské univerzitě v Budapešti a rok jsem pobyl ve Švédsku, kde jsem se zabýval židovským náboženstvím a filozofií.

Nastudoval a zcestoval jste toho záviděníhodně mnoho, a hodně jste se věnoval židovské tematice. Co vás k tomu vedlo? Vaši rodiče jsou židé?

Jenom maminka, která pochází z Ostravy. Když jsem hledal kořeny naší rodiny, zjistil jsem, že přišla do Ostravy kolem roku 1840 z jižního Uherska, nynějšího Slovenska. Zakladatelem rodu byl krejčí - to je takový rodinný mýtus, který se traduje - byl velice chudý a půjčoval si peníze od různých přátel. Horníci tehdy nosili v neděli do kostela černé uniformy, jejichž ušití trvalo asi týden. Prapradědeček přišel s takovým zlepšovákem, ty uniformy si předpřipravil, a když horníci přišli, tak jim to jenom odzkoušel, upravil na jejich míru, sestavil a došil. A když horníci viděli, že jim to sedí, a měli to téměř okamžitě, tak si rádi připlatili. Krejčí zbohatl, postavil si dům na náměstí a jeho synové už byli právníci a doktoři.

Vypadá to, že se do té rodiny hodíte. Čím jste se po všech těch studiích stal, čím jste se zabýval, co jste dělal?

Uvažoval jsem o politologii, tím jsem vlastně v Americe začínal a účastnil se tam i různých projektů, ale čím dál víc jsem se začal věnovat židovské historii, zejména druhé světové válce a holocaustu. Od toho už byl jen krok k těm filmům, kterým jsem se věnoval posledních deset let. Samozřejmě, že jsem při tom taky pracoval, ale vždycky na volné noze, protože moje zájmy se daly těžko skloubit s regulérní pracovní dobou. Tak jsem si po nocích vydělával překlady, politickými analýzami apod., a přes den jsem si dělal, co jsem chtěl.

Židovskými válečnými osudy a způsobem jejich zachycení nebo zaznamenávání jste se začal zabývat hned po svém návratu? Už tehdy jste se rozhodl, že je budete systematicky vyhledávat a sbírat?

Židovskými osudy a jejich zachycením jsem se zabýval už během svých studií. Tehdy jsem systematicky začal sbírat historii židů z Ostravy, protože mě hodně zajímalo Nisko. To byl prvotní impuls, který mě pak zavedl k dalším, rovněž málo známým táborům. Do Niska byli totiž povoláni muži z maminčiny rodiny, můj dědeček odjel už prvním transportem v říjnu 1939. Byl jedním z těch, co v táboře zůstali, v ro-

ce 1940 se vrátil do Ostravy, pak byl deportován do Terezína, a vrátil se. Zažil jsem ho jen málo, zemřel v roce 1984, ale měl jsem ho moc rád a velice mě ovlivnil. V jeho pozůstalosti jsem našel nějaké fotografie z Niska, kresby a jeho zápisky. Začal jsem se o to zajímat a vyzpovídal těch pár lidí, co ještě žili a Niskem alespoň prošli, a napsal na to téma diplomovou práci. To už byl jen kousek od vyhledávání osudů dalších lidí, protože jsem si uvědomil, že těch zapomenutých transportů a táborů je hodně.

Které to byly?

Třeba už první transporty z Prahy do Lodže a z Brna do Minsku, nebo transporty z Terezína, z nichž první odjel už v lednu 1942 do Rigy, a další pak do míst, jako je Izbica, Sobibor, Pias-ky, Zamość a jiná místa, z nichž se nevrátil nikdo nebo jen jediní. O mnohých těch táborech, jako je třeba Ujazdów a další, se nedalo vůbec nic najít, ani v encyklopediích a ve vědeckých publikacích, prostě nic nebylo. Ale v seznamech přeživších se nějaká jména objevila, a řekl jsem si, že třeba ještě někteří žijí. Začal jsem je vyhledávat, postupně jsem se s nimi setkával a uvědomil jsem si, že jejich osudy jsou hodně odlišné od toho, co jsme dosud znali. Lidí, kteří přežili Terezín a Osvětim, a mluvili o tom, je přece jenom víc, ale z těchto táborů jsou to opravdu jen jediní, a jejich osudy nám byly neznámé. Když jsem s nimi hovořil, pozoroval jsem i jejich gesta, způsob, jakým mluví, mnozí z nich byli velmi charismatičtí. A dospěl jsem k názoru, že by stálo za to je natočit, a začal uvažovat o tom, jak to udělat.

K čemu jste se dopracoval?

Chtěl jsem ukázat, že i mnohokrát zpracované téma může být podáno nově i za použití „klasických“ prostředků. Proto nepoužívám žádný komentář, současné nebo dohrávané záběry atd., jen autentické materiály. A pořád existují nové příběhy o přežití holocaustu, o kterých nikdo nic neslyšel, modely chování v extrémních podmínkách, které jsou pro nás naprosto překvapivé.

Rozhodnutí bylo na světě, ale jak a s kým jste to dělal, nebo snad sám?

Ne, to ani nejde, měl jsem kameramana a svůj štáb. Rozhovory si však vedu sám a dělám si i veškerý výzkum. Dějovou linii

si určuji taky sám, i když na ní pochopitelně pracuji se stříhačem, ale rozhodnutí, jakým směrem se má film ubírat, samozřejmě musí být moje.

Kdy jste s tím začal?

První rozhovory jsou z roku 1999, ale materiály jsem začal sbírat mnohem dřív. Ještě jsem zapomněl říct, že jsem nějaký čas studoval i na Hebrejské univerzitě v Izraeli, kde jsem se hodně soustředil na výzkum o Nisku. Ale kdykoli jsem v archivech narazil na nějaký dokument, který se týkal „zapomenutých míst“, tak jsem si ho okopíroval. Objevily se tam třeba i vzpomínky polských židů z míst, kam přijely transporty z Čech nebo z Německa, a to mě zajímalo. V Izraeli jsem tehdy vlastně začal sbírat základní informace.

Soustředil jste se výhradně na osudy českých židů?

Mluvil jsem nejen s českými, ale i s místními židy, nebo s německými, rakouskými i holandskými, kteří byli deportováni do stejných míst. Ale ve filmu jsem se soustředil hlavně na české židy. Jednak jsem si potřeboval vybrat perspektivu určité skupiny lidí, kterou bych mohl sledovat, a také proto, že z táborů v Lotyšsku, Estonsku, Bělorusku a ve východním Polsku přežilo nejvíce Čechů. Nejvíce je hodně relativní pojem, celkem jich bylo jen kolem 270. Pokud se jim podařilo utéct, mohli se třeba v Polsku nebo Bělorusku domluvit, slovenští židé uměli maďarsky. Ale třeba Holanďané neměli z tohoto hlediska téměř žádnou šanci. I proto jsem zvolil Čechy. A samozřejmě proto, že jsou mi nejbližší.

Vaše práce, váš projekt se postupně rozvíjel, nebo jste hned od začátku postupoval správným způsobem?

Představu jsem měl od začátku poměrně jasnou, měl jsem spoustu dokumentů, které jsem hledal v různých archivech po světě, fotografií, ale vlastní příběh můžete sestavovat, až když máte těch vyprávění, těch interview hodně. Zatímco pro normální film musíte mít nejdříve scénář, tady se scénář píše až na konci.

Ve všech vašich filmech můžeme vidět fotografie nebo záběry z místního prostředí. Ty děláte současně nebo dodatečně?

Já vůbec nepoužívám současné nebo dotáčené materiály, nikdy. Já věřím, že existují autentické vizuální materiály téměř k čemukoliv, i když je bohužel většinou nenajdete v archivech. Všechno, co v mých filmech vidíte, jsou skutečné záběry z daného místa a doby. Například v řížském ghettu jsou to fotografie z té doby, kdy tam čeští židé byli. Nebo když ženy vyprávějí, že v Estonsku pracovaly v talinském přístavu, tak jsou to záběry z let 1942-43, a na těch fotografiích jsou skutečně ty ženy, které o tom vypovídají.

Jak je hledáte?

Ty materiály pocházejí ze třiceti zemí světa. Hledám je například po chalupách, kde často najdete různá alba, třeba v Polsku. Jsou to na příklad alba Němců, kteří táborům veleli, nebo ukrajinských dozorců, kteří v těch chalupách bydleli, a když přijeli Rusové, utíkali tak rychle, že tam všechno

nechali. Fotografie měla taky děvčata, co chodila s těmi Ukrajinci. Ale i židé, přestože to bylo zakázané, si přivezli fotoaparáty a fotili se. Nebo polští inženýři, kteří dohlíželi na meliorační práce. To byli vzdělaní lidé, měli vlastní aparáty, nebo s nimi uměli zacházet, brali je ze skladů a fotili se i se židy. A další fotografie jsou od rodin esesmanů, kteří tam sloužili, nebo od vojáků wehrmachtu, to se všechno dá dohledat. My jsme natáčeli dokonce i s některými esesáky nebo dozorci. Další fotografie pocházejí třeba z archivu KGB, apod.

Než začnete s vlastním rozhovorem, už máte všechno předem domluvené, i při natáčení v cizině? Jaké máte zkušenosti při navazování kontaktů?

Natáčení mám samozřejmě se všemi předem domluvené a dojednané, ovšem prvotní reakce vypovídajících jsou velmi individuální. Někdo souhlasí ihned, někoho jsem k rozhovoru přemlouval přes dva roky. Někteří lidé z našeho předchozího jednání poznali, že o těch věcech vím víc než oni, protože znám pozadí těch událostí. A chtěli se ode mne dozvědět více detailů, protože o těch táborech a ghettech neexistují téměř žádné knihy, žádné dokumenty. To byla jakási výměna, já bych jim nikdy nedával informace předem, protože bych se bál, že bych mohl případně „znečistit“ jejich vzpomínku. Když mi pak vyprávěli, co jsem chtěl slyšet, teprve potom jsem odpovídal na jejich otázky. A i na ty jsem odpovídal tak, aby si mohli vybrat správnou odpověď. Tím jsem si zase potvrzoval jak dokumenty, tak výpovědi jiných lidí. Stávalo se, a to mě dost překvapilo, protože je mezi námi rozdíl dvou generací, že když jsem reagoval na jejich otázky, tak jak si asi sami představovali, jako by se posunuli v čase do doby, o níž vyprávějí, a začali mě oslovovat, jako kdybych tam byl s nimi. Říkali třeba - pamatuješ, když jsme šli tam a tam? Nebo - vzpomínáš, že ten a ten kluk byl zamilovaný do té blondýnky? Byla taková vysoká, hezká, jak se jmenovala? A já vím, jak se jmenovala, vím to z jiného interview, tak jim nabídnou třeba pět různých jmen lidí, o nichž vím, že v tom táboře byli. A mezi nimi je i jméno té vysoké hezké blondýnky. A oni si vyberou to správné.

Počínáte si téměř jako profesionální psycholog. Jak tahle práce změnila vás, co vám přinesla?

Jak to změnilo mne, na to se těžko odpovídá, ale rozhodně mně osobně to přineslo především spoustu nových přátelství. Když s těmi lidmi mluvíte o tak závažných událostech, o nejtěžší době jejich života, to nelze jenom přijít, něco natočit a pak říct na shledanou. Stávají se z nás přátelé, protože s nimi něco sdílím, a většinou s nimi zůstávám v trvalém kontaktu. Troufám si říci, že v mnohých případech je to opravdové přátelství a strašně si toho vážím. Jsou to skvělí lidé. To mě velmi obohatilo.

Jaké máte další plány?

Mám z natáčení strašnou spoustu materiálů, které bych chtěl ještě zpracovat. Natočených hodin jsou stovky, a ty filmy mají dohromady jen šest hodin. Doufám, že to ještě nějakým způsobem zpracuji, nejspíš asi písemnou formou, něco by se snad dalo použít na různých výstavách. Teď budeme vydávat česká DVD, na tom právě pracujeme. Postupně chceme samozřejmě připravit i zahraniční verzi. ►

Spolupracujete s Českou televizí?

S televizí jednáme o tom, že by filmy uvedli, vypadá to, že by to mohlo být na konci příštího roku. Ale ty filmy byly vyrobeny zcela nezávisle na České televizi.

Vy vlastně nejste vystudovaný filmař, vy jste to prostě jen tak zkusil - a vyšlo to.

Já se ve spoustě věcí řídím instinktem, a většinou poznám, co funguje a co ne. Ale abyste se dostala k dobrému výsledku, musíte spolupracovat s dobrými lidmi, kteří vám s tím pomohou. Jinak jsem u těchto filmů chtěl, aby byly minimalistické, proto jsem třeba nechtěl použít žádný komentář. Ti lidé mají svůj příběh. Je to o holocaustu, ale hlavně jsou to filmy o živých lidech, o mrtvých film natočit nemůžete.

Točit filmy asi není levná záležitost, poskytuje vám někdo nějaké prostředky?

Dlouhou dobu jsem to produkoval sám díky rodině, která do toho vložila asi nejvíc peněz, a rodičům za to velice děkuji. Taky mi pomohli lidé ze zahraničí, třeba profesori, kteří věděli, co dělám. Většinou to byli jednotlivci, podpora od institucí nepřišla, protože nejsem filmař. Když řeknete, že chcete natočit čtyři filmy o holocaustu, a když se zeptají - co už jste natočil? - a já řeknu - vůbec nic - tak to asi není nejlepší způsob, jak dostat peníze. Ale když už to bylo ve střížně, tak do toho vstoupil Ondřej Trojan, který s sebou také přinesl státní grant na postprodukci, a tak jsem to dokončil.

Velice vám děkuji za rozhovor, a přeji vám - i nám - abyste takhle úspěšně pokračoval.

S Lukášem Příblem hovořila Anna Lorencová

*Poznámka redakce: Pokud by někdo ze čtenářů měl zájem o koupi DVD **Zapomenuté transporty**, mohou si je rezervovat na adrese: ZAPOMENUTETRANSPORTY@GMAIL.COM*

Databáze obětí

holocaust.cz

Julie Arnsteinová

narozena 23.08.1901

poslední bydliště před deportací Praha: I. adresní místo registrace v Protektorátu Praha: I., Kolárovníská ulice 5 II., ul. Eklýd Kolárovníská 5II, c/o Karl Wolf

transport C-294 (26.10.1941 Praha -> Lodž)

Zahynula

Dokumenty

Historický kontext

Praha

První naplnění vlaku z židovským nádrží Prahy proběhl již v 10. srpnu. Od té doby do roku 1942 bylo posláno židovské obyvatelstvo postupně směřující do židovských měst, nejvíce do koncentračního gheta v Lodži. V letech 1940-1941 byla veškerá židovská komunita v Praze, v roce 1940 již v Praze 35 400 židů, většina z nich zemřela v nacistických koncentračních táborech.

Transport C (26.10.1941 Praha -> Lodž)

celkem deportováno osob: 1000

osob: 308

židů: 64

Lodž

Jedno z největších ghett v říši po okupaci Polska.

V rámci vzdělávacího portálu www.holocaust.cz, který již od roku 2001 provozuje Institut Tereziánské iniciativy, je nejširší veřejnosti přístupná **Databáze obětí** „konečného řešení židovské otázky“ v českých zemích, která obsahuje stručné údaje o všech věznicích tereziánského gheta deportovaných z českých zemí, z Německa, z Rakouska, z Nizozemí, z Dánska, ze Slovenska a těch, kteří do Terezína přišli v posledních dnech války s pochody smrti (tzv. evakuační transporty). Dále je možné vyhledat informace o Židech, kteří byli z českých zemí deportováni přímo do Lodže, Osvětimi, Minsku a Ujastdowa.

Z důvodu zákona o ochraně osobních údajů jsou v on-line verzi Databáze obětí zveřejněny pouze záznamy těch, kteří během holocaustu zemřeli. Dotazy týkající se přeživších rádi zodpovíme na kontaktní elektronické adrese database@terezinstudies.cz.

Databáze obětí je v současné době dostupná v češtině, pracujeme však na její anglické a německé verzi. Vyhledávat lze podle jména

a příjmení, data narození, bydliště či přesné adresy (většinou u Židů pocházejících z Prahy) před nástupem do transportu.

Prostřednictvím rozsáhlého digitalizačního projektu **Tereziánské album** doplňujeme k jednotlivým záznamům v Databázi obětí autentické dokumenty a fotografie. Nejrozsáhlejším zdrojem dobových dokumentů je v současnosti archiv Policejního ředitelství v Praze, který již několik let ve spolupráci s Národním archivem v Praze zpracováváme. Uveřejňujeme také digitalizované kopie fotografií a dokumentů, které nám poskytnou soukromí dárci, a budeme vděční i dalším, kteří budou ochotni své materiály zapůjčit.

Díky propojení záznamů a dostupných dokumentů s rozsáhlým obsahem portálu www.holocaust.cz se z **Databáze obětí** stává jedinečný nástroj využitelný ve výuce a studiu dějin druhé světové války.

Adresa Databáze obětí na internetu: <http://www.holocaust.cz/cz2/victims/victims>

Setkání mladých

Každý rok pořádá německý Bundestag setkání mladých lidí z různých koutů Evropy. Při těchto setkáních se účastníci věnují některé z kapitol dějin nacionálního socialismu. Bundestag se vždy dělí o pořádání takovéto velké akce s některou institucí, propojenou s obdobím vlády nacionálního socialismu a druhé světové války. V loňském roce se spolupředátem stal Památník Terezín. Letošní ročník se uskutečnil od 21. do 27. ledna za podpory památníku Oradour sur Glane ve Francii. Proto se celé setkání neodehrávalo pouze v Německu, ale také ve Francii, a bylo zaměřeno na oběti nacionálního socialismu a druhé světové války.

Mladí lidé z Německa, Rakouska, Francie, Polska, Izraele, z České republiky a Rumunska navštívili ve Francii a Německu několik významných muzeí a památníků, věnovaných událostem druhé světové války. Jako první navštívili v Paříži Mémorial de la Shoa. Jak již vyplývá ze samotného názvu památníku, expozice v něm umístěná se věnuje problematice holocaustu. Přiblížit tuto problematiku se podařilo i tím, že připravil pro mladé účastníky setkání s pamětníkem Henrim Bortlantem, který prožil hrůzy holocaustu na vlastní kůži. Každý ze zúčastněných měl možnost položit mu otázku a dozvědět se něco konkrétnějšího o pozadí holocaustu. Další francouzskou zastávkou byl památník v Oradour sur Glane. Tato vesnice byla 10. června 1944 vypálena nacisty a její obyvatelé byli vět-

šinou zavražděni. Dodnes se nepodařilo zjistit přesný důvod takového běsnění německých vojáků. Jediné, co zůstalo z vesnice, jsou trosky domů, které stále připomínají hrůzy druhé světové války. Zničenou vesnicí nás prováděl Robert Hébras, jeden z mála přeživších masakr ve vesnici. Účastníci setkání ale nechodili pouze po muzeích, pracovali také ve skupině, kterou si zvolili. Vybírat si mohli ze šesti pracovních skupin a každá z nich se věnovala jinému tématu - např. Waffen SS, konečnému řešení židovské otázky ve Francii, polským obětem nacionálního socialismu či osudům Židů. Předposlední den setkání se odehrával již v Berlíně, kde každá pracovní skupina měla připravený svůj vlastní program. Dvě skupiny navštívily vilu ve Wannsee, jedna odjela do Spolkového archivu, jiná do Židovského muzea či do Památníku teroru. Poslední den připadl na Den památky obětí holocaustu. Každý rok se koná v tento den v Bundestagu oficiální vzpomínka na oběti holocaustu, při které vystoupí významná osobnost. Loni takto promluvila Lenka Reinerová, letos byla vzpomínka věnována polským dětem, které trpěly za druhé světové války. Tomuto vzpomínkovému aktu byli přítomni všichni účastníci setkání.

Při závěrečném hodnocení setkání si sice někteří postěžovali na náročnost programu z časového hlediska, ale všichni si velmi cenili možnosti setkat se s pamětníky a povídat si s nimi o věcech, které znají pouze z knih či ze škol. Považovali to za neopakovatelnou zkušenost.

**Mgr. Josef Märc, katedra historie FF UJEP,
Ústí n. Labem**

Několik pohledů do minulosti

Horký podvečer v rušné ulici Tel Avivu. Seděla jsem v kavárně, popíjela limonádu a pozorovala kolemjdoucí. Zaujalo mne, že jsem viděla většinou starší lidi (asi také proto, že byly školní i „školkové“ prázdniny) a napadlo mne, jakou mozaiku by asi vytvořily jejich osudy. (Není to chorobné pořád se vracet k minulosti?)

Vyšší, elegantní, asi osmdesátiletá paní, která se na mne usmála, se narodila v Německu, odkud prchla se svým manželem před nacismem do Chile. Její muž se po několika měsících pomátl a zanedlouho v ústavu pro nervově choré zemřel. Děti neměli a paní při nejbližší příležitosti emigrovala do země svých předků. Shodou okolností to byla ona, kdo mne asi před 30 lety pozval na moji první skutečně šabatovou večeři.

Z rozhovoru u vedlejšího stolu jsem pochopila, že se jedna z žen přistěhovala do Izraele koncem čtyřicátých let. Měla za sebou terezínské ghetto i Osvětim. V Terezíně bydlela v tzv. *Kinderheimu*, a protože zde zažila tzv. komunu (dívky se o vše, co dostaly nebo vydělaly, dělily) věřila, že nejspokojenější bude v kibucu. Našla si partnera, narodila se jim dcera, a když se jednou večer dívala na kolektivní koupání dětí, opustila i s manželem kibuc a věnovala se výchově mládeže. Vzpomněla jsem si na Kibuc Masaryk (Kfar Masaryk), který jsem navštívila při své první návštěvě Izraele v roce 1969. Můj tehdy sedmnáctiletý syn chtěl sbírat spadané pomeranče (u nás tehdy vzácnost) a já jsem si povídala se slovensky mluvícím kibucníkem, který býval v Československu nadšeným komunistou, funkcionářem a později vězněm.

Další kolemjdoucí zřejmě spojila podobná minulost. Babička tlačila kočárek, dědeček spokojeně pokuřoval. Oba přišli o své partnery i děti v Osvětimi. Nikdy nezapomenou na chvíli, kdy je viděli naposled.

V Budapešti se za války schovávala žena, kterou teď vezli na invalidním vozíku. Dodnes sebou trhne při každém zazvonění. Přítel, který ji schovával, už několikrát Izrael navštívil.

Vysoký, asi sedmdesátiletý muž s brýlemi se narodil na tehdejší Podkarpatské Rusi. Na tzv. nucených pracích si zničil zdraví. V Sevljuši, kde bývalo hospodářství jeho rodičů, našel v někdejší chlívě jednu fotografii. Byla tam pohozena. (Do Československa se vrátil v posledním okamžiku, jeho kamarád, který šel za ním, byl na hranici zastřelen.)

Starému pánovi a paní, kteří se drželi za ruce a něco si povídali, jsem trochu záviděla.

Pozn. Žádný z osudů není zcela vymyšlen, jen ty osoby byly jiné.

Božena Guttmanová

Okno vzpomínek

Dita Šimánková

(Autorce je 17 let, navštěvuje II. ročník střední školy.)

Otevřeným oknem shlížela ven na dění pod sebou. Pozorovala stromy, cesty, lidi...

Vítr si lehce pohrával se záclonami, které tančily v jeho rytmu. Marta ale vnímala podivné hemžení pod okny na ulici.

Po chodníku stále proudil dav lidí - jeden vpravo, druhý vlevo. Martu bavilo sledovat, jak se častokrát s nevrlými pohledy tyto dva proudy míjejí a navzájem si uhýbají. Nikdy se totiž nezastavily. I když někdo něco upustil, shýbl se pro to a šel zase dál. Nikdo nenarušil přirozený chod. Toho si Marta všimla dobře. Vždycky chtěla jít svobodně dál. Ne vždy jí to ale bylo dovoleno.

Pohledem přelétla celé náměstí, chtěla už okno zavřít, její oči však upoutala nezvyklá nehybnost u fontány uprostřed náměstí oproti proudění pod jejími okny. Jakási trojice mladíků v kožených bundách tam ležérně posedávala a popíjela alkohol. U nohou se jim válelo několik plných lahví. Očividně ty prázdné - nepotřebné - rozbíjeli, jinak si totiž Marta nedokázala vysvětlit to množství skleněných střepů, co kolem sebe měli rozprostřeno.

Jeden z mladíků se pomalu postavil a líně se protáhl. Martě se tak odkryl pohled na jeho paže - na rukávech měl připevněn hákový kříž. Patrně pronesl něco „vtipného“, poněvadž se celá skupinka hlasitě rozchechtala. Marta ale neslyšela to, co je tak pobavilo. Hrubý smích, co se jí donesl k uším, jí však před očima vytvářel obrazy vzpomínek. Obrazy, které chtěla navždycky zapomenout.

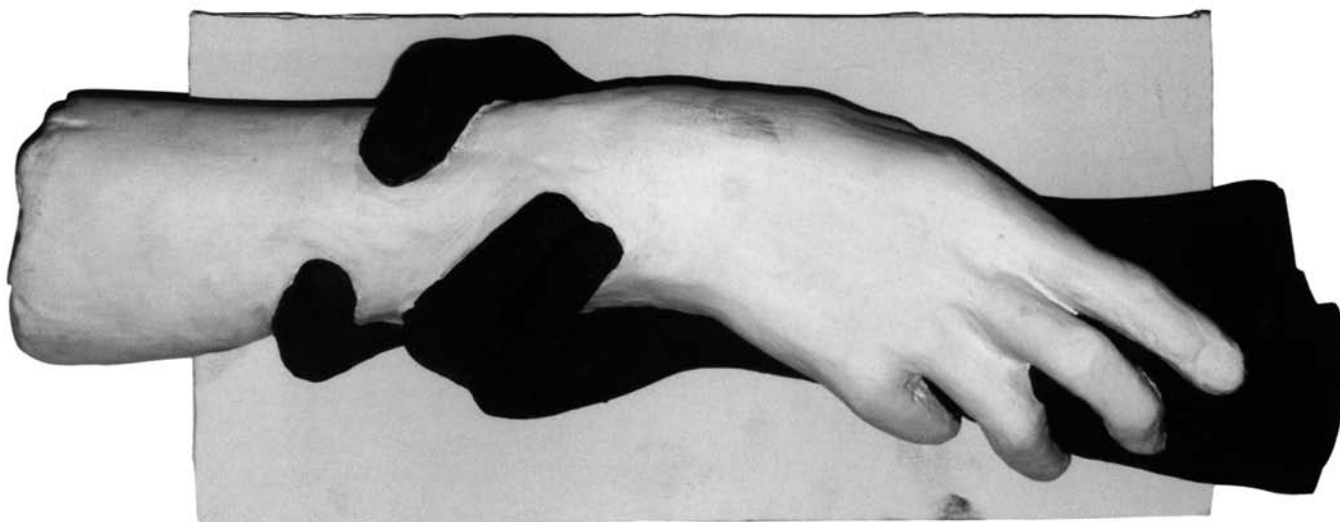
Bolest a žal

Martina Michnová (15 let)

Viděli naději...

Barbora Pichňová (17 let)

V nouzi poznáš přítele

Kateřina Grohová (12 let)

Tři muži v uniformách postávali na nádvoří. Vězni koncentračního tábora kolem nich nosili otepi dřeva. Mezi nimi se i Marta - malé děvčátko - potácela s náručí dřeva.

Upadla. Dřevo se rozsypalo po zemi. Jeden z dozorců na ni okamžitě něco zakřičel. Rychle se dala do sbírání polen, přesto však, když zdvihla hlavu, skláněla se nad ní jeho tvář. S děsivým úšklebkem na ni ukazoval skleněnou lahvi. Chtěl jí po ní mrštit. Natahoval ruku - měl na rukávu připevněný hákový kříž - a díval se jí do očí. Smál se při tom. Velmi hlasitě se smál.

„Ne!“ vykřikla.

Vzpomínky zmizely. Marta opět stála u okna a dívala se ven. Zase spatřila ty mladíky. Nesouhlasně stiskla rty. Nyní už neposedávali před fontánou, pomalým krokem se totiž sunuli směrem k osamělé dívce, která seděla na lavičce před okny domu, kde Marta bydlela.

Marta tu dívku znala, bydlela ve vedlejším domě.

Dívka byla jistě hluboce ponořená do knížky, kterou měla na klíně, neboť přítomnost neznámých mladíků zaznamenala, až když se tyčili nad ní.

„Vypadni!“ zahulákal na ni, „tady budu sedět já!“ přehnaně nahlas pronesl jeden z trojice mladíků.

Dívka tázavě zvedla hlavu.

„Proč? Je tady přece mnoho dalších neobsazených laviček,“ pokrčila nejistě rameny.

„Se tě nikdo na nic neptal, ty špíno jedna!“ zařval jí přímo do obličeje druhý mladík.

Teď už se dívka poděšeně zvedla a měla se k odchodu. Ve skupince, která ji obklopovala, to vyvolalo salvu smíchu.

Hlasitý výsměch se malému děvčátku zařezával do uší. Čekala na dopad rány. Rukama si zakryla obličej. Nic se nedělo. Odvážila se pohlédnout vzhůru. Nějaký mladý muž zadržel dozorce ruku. Neznala ho.

Dívka upadla na zem, podrazili jí nohy. Její pád byl obdařen další vlnou smíchu.

Mladíci se nad ní shromáždili. Byla jako lapené zvíře, napadlo Martu. Něco jí říkali, ale Marta nerozuměla co. Viděla, jak se dívka zvedá ze země a jak ji mladík, co se prve dožadoval lavičky, surově odstrčil stranou. Pak už zaslechla jen vlnu nadávek a posměšných výkřiků.

Neznámý muž se na malou Martu usmál. Chtěla mu úsměv oplatit, ale dru-

zí dva dozorcí se na muže vrhli a táhli ho pryč. Ten, co prve chtěl Martu uhodit, se za nimi otočil a prudce udeřil muže do břicha. Marta ještě viděla, jak lapá po dechu, pak už jí výhled opět zastínila známá postava se skleněnou láhví. Byla tak blízko u Martiny tváře, že se sklo orosilo jejím dechem.

Zdálo se jí to nekonečně dlouho. Ticho pak náhle rozřízl zvuk tříštící se lahve.

Rozletěla se na tisíc drobných střepů.

Kopanci ji donutil všechny ty střepy posbírat.

Holýma rukama. Nesměl zbýt ani jediný.

Marta nechtěla vědět, co by mohlo přijít dál, nechtěla už víc přihlížet dění pod svými okny.

Něco uvnitř ní doslova křičelo. Nevědí, jaké to doopravdy je, nezažili to, a kdyby věděli, nechtěli by zažít.

Takhle to nejde. Rozhodla se.

Sklonila se a zula si botu. „Že se nestydíte, vy ubožáci, takhle si dovolovat na slabší!“ vykřikla a pak prudce mrštila botou doprostřed hloučku.

Sledovala, jak bota dopadla na zem. Neslyšela posměšky, kterými ji odcházející mladíci častovali. Neslyšela jejich pohrdavý smích. Sledovala jen, jak dívka vděčně zvedá oči.

Synagoga

Kateřina Hrubá (10 let)

Židovský hřbitov

Jan Balko (14 let)

I nejlepší přátelé nás někdy opouštějí...

Kdykoliv zapnu počítač, dívá se na mne z obrazovky, se svým neodolatelným dobráckým úsměvem. Ale bohužel je to tak: 1. listopadu 2009 zemřel Ing. Artur Radvanský. 24. listopadu by se byl dožil 88 let.

Narodil se v Radvanicích, dnes je to část Ostravy, jako Artur Tüberger. Rodina vedla košer domácnost, měli malý obchod. Artur chodil do gymnázia v Orlové, ale se zábořem Sudet skončila jeho studia v sextě. V období před vypuknutím války ještě s dalšími kamarády pomáhal lidem s útekem přes hranice do tehdy ještě svobodného Polska. Jenže Gestapo nespalo. Artura spolu s otcem zatkli v srpnu 1939 a po různých eskapádách se ocitli v Buchenwaldu. Otec tam již v listopadu 1939 zahynul, Artur pak putoval přes Ravensbrück a Sachsenhausen, než v říjnu 1942 skončil na delší dobu v Auschwitzu. Díky poměrně chráněnému komandu v SS lazaretu tam přežil až do ledna 1945, kdy po třídním krutém pochodu smrti dorazili na nádraží ve Wodzislawi, odtamtud vlakem do Mauthausenu a dále do pobočky tábora v Ebensee, kde byl v květnu 1945 osvobozen Američany. Z rodiny nepřežil nikdo. Během dvou let dokázal dohnat ztracená léta: složil maturitu, začal studovat na vysoké škole chemii, sehnal byt, absolvoval vojnu a léčebný ústav TBC, oženil se a narodila se jim dcera Anička. Později ještě syn Jiří.

Profesní život strávil na ČSAV, poté pracoval na RŽNO jako tajemník, po infarktu a několika operacích pracoval jako vedoucí Nového židovského hřbitova. Od 1969 byl aktivním členem PŽO, vedl skupinu dětí a mladších teenagerů, jimž se kromě her a sportovního vyžití (byl náruživý lyžař, až do svých 86 let brázdil sjezdovky v elegantních obloucích) snažil poskytnout základy židovské výuky a hlavně pocit vzájemné sounáležitosti. V posledních patnácti letech se neúnavně věnoval besedám v českých, německých a rakouských školách, kde vyprávěl o svých zážitcích v lágrech. Především se snažil na mladé lidi přenést svou vlastní touhu po míru, smíření, toleranci, lidskosti. Nechtěl vyvolávat lítost, nevyčítal, do vyprávění dokázal zapojit i svůj osobitý humor. Co pro školy znamenal, vystihuje jeden

z mnoha dopisů, které jsem v minulých dnech dostala:

„Artur Radvanský víckrát navštívil naši školu v Siegenu a svým vyprávěním, svou osobností a svou lidskostí, kterou si udržel i přes těžká utrpení, zanechal v našich žácích trvalou památku. Tím, že mnoho mladých lidí mohlo přijmout jeho poselství, zasal semínko naděje pro budoucnost...Ve své osobě ztělesňoval důkaz, že dobro v člověku přechází i přes vše, co se je snaží zničit. Tím vším pro nás zůstává v našich vzpomínkách navždy přítomen...“

Arturův život je zachycen v knížce, která se zrodila neobvyklým způsobem: své vzpomínky vyprávěl německy na magnetofonové kazety a přátelé z Aktion Sühnezeichen Friedensdienste, organizace, s níž léta úzce spolupracoval, slovo od slova přepsali, zredigovali, a tak k jeho 85. narozeninám vyšla knížka s názvem „Trotzdem habe ich überlebt“. Generální konzul ČR v Drážďanech, pan Tomáš Podivínský, byl poselstvím knížky hluboce osloven a rozhodl se ji přeložit do češtiny. Dnes o tom píše: „Setkáním s Arturem, s Tebou a dalšími lidmi kolem vás se především můj život obohatil o další, nesmírně hlubokou lidskou dimenzi, takže děkovat tedy mohu především já...“ Podobně to vnímal i německý podnikatel v Česku, pan K. H. Grieger, který zorganizoval a financoval české vydání. Do rukou českých žáků a učitelů se tato knížka již po dva roky dostává pod názvem „A přece jsem přežil“. Doufejme tedy, že v ní bude i dál přežívat Arturovo poselství lidem, poselství člověka, který měl lidi rád.

Michaela Vidláková

První seznámení

Artur byl první, s nímž jsem se po mém nástupu do obce v roce 1990 trochu seznámila. Když psal jednoho dne něco na „mém“ psacím stroji, nabídla jsem se, že mu to napíšu. Nevěděla jsem, že je to seznam lidí, kteří poletí „spolu“ s Václavem Havlem ze svobodného Československa do Izraele. Když se mne Artur zeptal, jestli bych nechtěla letět

také, téměř jsem oněměla. Myslí, že Artur ani nevěděl, že tam mám rodinu, a já bych po tak krátké době práce na obci nikdy o to nepožádala.

Při mé první legální cestě za dětmi byly podle silnice z Tel Avivu do Jeruzaléma vyvěšeny československé a izraelské vlajky, bylo to nádherné.

Nemusím zdůrazňovat, jak byl Artur vždy milý a přátelský, a jak statečně zdolával rodinné problémy i svoji nemoc.

Božena Guttmanová

Žel, už ne

Artura (Ing. Radvanského) jsem znal ze společné účasti na seminářích o holocaustu v Rakousku i z přednáškových cest do Německa, z jeho přednášek o osobním holocaustu (společně s Dr. Michaelou Vidlákovou) i z knížky *A přece jsem přežil* s výmluvným podtitulem *Vyprávění člověka, který si zachoval lásku k lidem*.

Po setkání s určitými lidmi a bližším seznámením s nimi si je často snažím pro sebe charakterizovat co nejjednodušeji a zároveň co nejvýstižněji. A občas mě napadne název nějakého uměleckého díla, nejčastěji knihy. Když jsem přemýšlel o Arturovi, o jeho šestileté anabázi šesti nacistickými koncentráky a o jeho vztahu k lidem, přišel mi spontánně na mysl titul mého oblíbeného románu. Romain Rolland: *Dobrý člověk ještě žije*.

Co má společného zemítý, (vynikající) selským rozumem obdařený Colas Breugnon a intelektuál Artur? Specifikou jedinečnost a dobrotu srdce.

Jsem si téměř jist, že se mnou budou souhlasit všichni, kteří Artura znali.

Druhá část věty - titulu knihy už, žel, neplatí.

Pavel Stránský

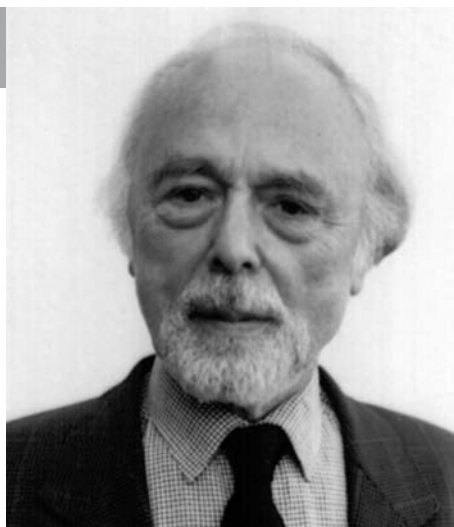
ČEKÁNÍ

V některých jazycích je smrt mužského rodu, v jiných ženského, a v ještě jiných středního. Nevím, kterou podobu bych si zvolil, kdyby mně někdo dal na vybranou. Asi bych si vybral tu v rodě ženském, i když ženy dokážou být kruté jako muži. Skončit bych chtěl ve spánku, bojím se umírání, ale ani v této věci nerozhoduji, přestože jde čistě o mou soukromou záležitost; vesmír si dělá po svém. Vím však s jistotou, že nechci eulogie, žádné oznámení (ti, kterým jsem blízký, se o mém odchodu dozvědí, a ostatní beztak nezajímá). A přál bych si, aby můj popel byl rozprášen. Prý zúrodní půdu.

Mládí, až do šestnácti let, jsem prožil v malém českém městečku. Snad bych měl říct „šťastné mládí“, ale to je relativní pojem. Z technických důvodů jsem se narodil v sousedním městě, rodiče tam znali porodníka, což v mé mysli neplatí. Když jsem ono město později na pár hodin navštívil, bylo mi nepříjemně. Před druhou světovou válkou se tam mluvilo německy, skutečnost, jež nevysvětluje, proč mi v mém rodišti běhal mráz po zádech, vždyť jazyk je bez viny. Táta se narodil v H., v „našem“ městečku, tak proč ne já?

V mládí, když jsem žil v H., jsem s kamarády chodil po lesích, lyžoval, sestřeloval prakem pouliční lampy, jednou jsem v cukrářství ukradl dort (chytili mě a dostal jsem výprask, zatímco kamarádům se podařilo utéct). Děda, tátův otec, který zemřel, než jsem se narodil, založil v H. textilní továrnu, čímž přispěl k industrializaci kraje. Táta a jeho bratr továrnu zdědili, nemyslím, že vykořisťovali své zaměstnance. Spíš průmyslovou výrobu dál rozvíjeli a továrnu modernizovali. Máma pocházela z Moravy; byla nádherný člověk. S mou o šest let mladší sestrou byla legrace.

Když byla země okupována nacistickými vrahy a my byli puncováni k vyhlazení, zachovali se obyvatelé městečka všelijak. Stejně jako ve zbytku nacisty okupované Evropy. Minorita kladla nacistům odpor, někdy riskující vlastní životy, další minorita aktivně kolaborovala, a většina tiše přihlížela. Ještě než nás odtransportovali na jatka, byly postupně arizovány naše majetky, počínaje továrnami a domy, až po kola, radiové přijímače, fotoaparáty a další předměty, které jsme nesměli vlastnit. V době, kdy náš osud už byl zpečetěn

Tom Luke

a my jen čekali, dvě rodiny v našem městečku mi po setmění pravidelně otvíraly dveře, abych s nimi poslouchal Londýn. Jistě mě někteří kolemjdoucí poznali i ve tmě (večer pro nás platil zákaz vycházení), ale nikdo mě neudal. Jiní občané přijali do úschovy některé naše předměty s úmyslem nám je odevzdat „až se vrátíme“. Že se popel a dým nevrací, jsme netušili ani my, ani nejoptimističtější z těch, kteří nám věci uschovali. Nikdo v našem městečku neposkytlul přístřeší, tedy život, odsouzenému, ještě než byl povolán do transportu na smrt. To není míněno jako rekriminace, jenom jako konstatování normálního (většinového) evropského jevu.

Za ostatními dráty nabitými elektrickým proudem jsem pocítoval všechno možné, hlavně strach z plynových komor, ale nepocítoval jsem trpkost, neřku-li nenávisť vůči Evropanům, kteří přihlíželi; prý „nevěděli“. Sestra, máma a celá její rodina byly nahnány do plynových komor. Táta a já jsme byli dirigováni na otrocké práce až do konečného vyčerpání, měli jsme skončit stejně. Táta vyvázl o píd a mne zachránil s nasazením vlastního života učitel z moravské vesnice. Vrátili jsme se, zničení na těle a na duši, do „našeho“ městečka, kde nás místní národní výbor nepustil do našeho rodinného domu, zato vyzval tátu k účasti na „dobrovolné“ brigádě, ač po letech koncentráků sotva stál na nohou, kde člověk, který uschoval naše rodinné předměty, tvrdil, že mne nezná, a vzpomněl si, až když jsem ho ubezpečil, že nechci nic než rodinné fotografie (seznam věcí by byl dlouhý). Bylo mi devatenáct, začal jsem pocítovat trpkost.

Trvalo víc než rok, než se intervaly mezi mými pobyty v nemocnicích začaly prodlužovat. Naivně jsem se domníval, že nacistické vražedné běsnění bylo historický omyl. Přiznávám, že ve snaze integrovat se do normálního života jsem si neuvědomoval plný rozsah sovětského gulagu, ač mi komunismus, jako každé totalitní hnutí, byl vždycky odporný. Když přišel Vítězný únor, už jsem neměl žádné iluze, a můj názor na uspořádání světa se dodnes nezměnil. V našem městečku se naplno rozzářila rudá hysterie. V zemi se oficiálně kradlo, tentokrát se tomu namísto „arizování“ říkalo „znárodnování“; úřady odůvodnily krádež otcova majetku různými argumenty, předpisy a paragrafy.

Když se po několika letech krajský Lidový soud „usnesl“, že zbývající tátův majetek připadá státu, odůvodnil své rozhodnutí mimo jiné tvrzením, že moje malá sestra, tátova dcera, žije v USA. Ve skutečnosti byla dávno předtím zaplynovaná v Osvětimi. Moudrost Lidového soudu jsem až dosud nestrávil. Doufejme, že šlo o administrativní omyl.

Nacismus nebyl omyl. Komunistická totalita a totalita všeobecně není omyl. Je výrazem touhy diktátora po moci nad člověkem. Věznice, koncentrační tábory a šibenice se vyskytují dodnes v různých koutech světa, kde jsou nástrojem sloužícím k uchopení nebo udržení moci. Svobodomyslné osoby nejsou vítány v zemích ovládaných diktátory. Většina diktátorů jedenadvacátého století se omezuje na terorizování vlastního lidu. Avšak fundamentalistický islám se šíří po dnešním světě, bez ohledu na státní hranice, jako smrtící virus. A když slyším prezidenta Islámské republiky hlásat, že holocaust je podvod, že plynové komory jsou výmysl, musím vynaložit velké úsilí, abych ve svém nitru zkrotit nenávisť.

Trpkost vůči přihlížejícím už dávno nepocítuji, ale jsem přesvědčen, že bezpráví se nemá ani přehlížet ani zapomenout, i když se vyskytuje v (každé) normální lidské společnosti. Teď, ve stáří, se do H. někdy vracím, nejraději inkognito, jdu kolem rodinného domu, kde jsem naposled žil pod stejnou střechou s rodiči a se sestrou, a vzpomínám na mládí.

A čekám.

Zadostiučinění aneb „tam byli jen židi“

Zadostiučinění je jedním z projevů radosti z dobře odvedeného díla. Každý z nás, kdo přednášíme ve školách o holocaustu, je zažil, a nejednou. Stěží bych mohl popsat tento jev radosti kohosi jiného a mohl to udělat jen u sebe. Ber to, čtenáři, jako jeden z velké množiny příkladů. Jsem dalek toho myslit si, že důležité je, že se stal právě mně. A myslím to *upřímně* upřímně, ne jako Stanislav Gross na plakátech jedné z minulých předvolebních kampaní.

Koncem května 2009 jsem dostal dopis od Nadine N. Stručně řečeno, napsala: Před deseti lety jste přednášel v mé třídě o holocaustu. Velice to na mne zapůsobilo a od té doby jsem sledovala zprávy o Vás na internetu, ale netroufala jsem si Vám napsat. Nedávná událost mi pomohla překonat tento ostych. Byla jsem se skupinou německých mladistvých ve Stutthofu nedaleko polského Baltu. Čistili a upravovali jsme zanedbaný bývalý koncentrační tábor. Polští hoši a dívky nám přidělili určitý úsek. Všimli jsme si však, že hraničí s další plochou, zaplevelenou podstatně víc. Navrhli jsme, že se pustíme právě do ní. „Není důležitá,“ řekli nám, „tam byli jen židi.“

Pamatujete se ještě na mne?

Odepsal jsem Nadine, že šlo o mou první přednášku dětem (tenkrát jedenáctiletým) v německé škole a o jednu s neupřímnějším okamžitým a dojemným ohlasem. Že nemohu zapomenout na malou dívenku, která ke mně přistoupila a dala mi dětsky jímavé básničky, které jsem poté zařadil do své knížky jako první dvě přílohy.

Poslal jsem Nadine jeden výtisk s osobním věnováním. Při další výměně dopisů jsem se dozvěděl, že se přestěhovala s maminkou (po rozvodu rodičů) z Bernau (Braniborsko) do Berlína, že studuje na univerzitě sociální práci a v současné době pomáhá bezdomovkyním. Měl jsem před sebou plánovanou přednáškovou cestu do Postupimi od konce června na dva týdny. Sdělil jsem Nadine jména

Pavel Stránský

kontaktních osob a jméno a adresu hotelu. A zeptal jsem se jí, zda by se chtěla za mnou do Postupimi vypravit.

Přijela a strávili jsme spolu krásnou neděli na Pavím ostrově, jakési postupimské „Stromovce“.

Při loučení mi Nadine, dnes jednadvacetiletá půvabná mladá žena, předala dárek a trvala na tom, abych jej otevřel, až odjede. Jinak by se prý rozplakala.

A také mi sdělila, že se chystá se skupinou mladistvých znovu jet do Stutthofu a upravit právě tu část, „kde byli jen židi.“

Jakmile matčiným autem odjela, rozbalil jsem dárek, zarámovanou a na ozdobném papíře napsanou další báseň s použitím názvu mé knížky o našem (manželčině a mém) holocaustu.

V originále a v mém (volném) přebásnění:

Gegen das Vergessen

Eines Tages hört der Wind auf zu wehen,
Denn sie werden einmal von uns gehen
Die Boten der Opfer

Bis zu jenem Augenblick dann
Fangen sie zu erzählen an
Die Boten der Opfer

Ihre Geschichte geht unter die Haut
Vorwürfe oder Hass sind darin
nicht eingebaut
Die Boten der Opfer

Die Nachricht ist wichtig auf Erden
Unsere Vergangenheit soll nicht
vergessen werden
Die Boten der Opfer

Die Tränen an ihren Gräbern
trocknen durch Liebe
Auf dass Ihre Botschaft stets
in unserem Herzen bliebe
Die Boten der Opfer

Nezapomeňme

Jednou přestane vítr vát
To až nás opustí napořád
Poslové obětí

Předtím tak jako mnoho let
Budou nám znovu vyprávět
Poslové obětí

Co zášť ni zloba nezúží
To vryje se nám
pod kůži
Poslové obětí

Významné poselství planetě Země
Zůstane v srdci,
v Tobě a ve mně
Poslové obětí

Nechť naše slzy
a smutek na duši
Láska nad jejich
hroby osuší
Poslové obětí

Nejen toto číslo našeho časopisu,
ale i mnoho předchozích, naleznete na webové adrese:

www.terezinstudies.cz

MYJSMETO NEVZDALI Příběhy 20. století

– Adam Drda a Mikuláš Kroupa). Záštitu nad výstavou převzal Václav Havel.

Výstava proběhla od 27. října a trvala do 27. listopadu. Jednotlivá zastavení byla na Hradčanském náměstí, dále to byl Pražský hrad, Valdštejnská jízdárna, Klárov, Náměstí Jana Palacha, Kampa, Palackého náměstí, Národní třída, Jungmannovo náměstí a Václavské náměstí.

Na následujících snímcích je „zastavení“ na Hradčanském náměstí, kde je jako artefakt umístěn autentický železniční vagon, kterým odjížděli protektorátní Židé do koncentračních táborů.

Na jedenácti místech v Praze je umístěno celkem sto čtyřicet pět velkých venkovních panelů, které pohledem přímých účastníků tragických událostí československé historie mapují pohnutou historii 20. století. Realizátorem výstavy je POST BELLUM (autoři rozhlasového a dokumentárního cyklu Příběhy 20. století a knihy Kruté století

Text i foto: -mist-

POZVÁNKA

**Již nyní vás zveme na příští sněm Terezínské iniciativy,
který se koná ve čtvrtek 15. dubna 2010**

v hotelu DUO v Praze (Teplická 492, Praha 9).

Zahájení v 10.00 hodin, prezence od 9.15 hodin.

**Pro ty, kteří nebyli na loňském a předloňském sněmu
a pojedou městskou hromadnou dopravou:**

**Vystoupíte ve stanici Střížkov (stanice metra C)
a hotel Duo budete mít před sebou.**

**V hotelu bude zajištěno vyvezení méně pohyblivých až k sálu,
kde se bude sněm konat.**

Těšíme se na vás na všechny.

Předsednictvo TI

**Terezínská
iniciativa**

Vydává Terezínská iniciativa, Jáchymova 3, Praha 1. Tel./fax: 222 310 681, e-mail: terezinskainiciativa@cmail.cz

Redakční rada: Eva Fantová, Doris Grozdanovičová, Božena Guttmannová, Anna Lorencová, Michal Stránský, Eva Štichová

Bankovní účty: v Kč: 59433011/0100, v EUR: 342781234555011/0100, v USD: 348331234555011/0100

Číslo 49 vyšlo v listopadu 2009.

MK ČR E 10779